

Alþingi
Erindi nr. P 128/845
komudagur 15.1.2003

Egilsstöðum 15.01.2002

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á þjóðminjalögum, nr. 107/2001 (þskj.435-382 mál).

Sú grein frumvarpsins sem mestu breytir fyrir starfsemi minjavarða á landsbyggðinni er fjórða grein þar sem lagt er til að minjaverðir flytjist frá Fornleifavernd ríkisins yfir til Þjóðminjasafns Íslands. Ég vísa til þeirra athugasemda sem minjaverðir sendu menntamálanefnd 2. desember 2002 og vil sérstaklega ítreka þá hugmynd að þær stofnanir og málaflokkar sem telja má til minjavörslu verði sameinaðar í eina öfluga minjaverndarstofnun.

Í núverandi þjóðminjalögum er skýrt kveðið á um aðskilnað stjórnsýslu og rannsókna sem unnar eru á samkeppnismarkaði. Með flutningi minjavarða yfir til Þjóðminjasafns kunna því að koma upp ýmis þau vandamál sem lögunum var ætlað að koma í veg fyrir.

Þegar undirrituð hóf störf sem minjavörður á Austurlandi 1998 hafði þar verið starfandi minjavörður við Safnastofnun Austurlands í yfir 20 ár. Stofnun Safnastofnunar Austurlands var, á sínum tíma, mikið frumkvöðlastarf og var stofnunin nokkurskonar sameiningaraðili safna sem mótaði heilsteypa safnastefnu fyrir fjórðunginn. Starfsmaður stofnunarinnar sá einnig um almenna minjavörslu. Staða minjavarðar við stofnunina var kostuð af sveitarfélögum á Austurlandi og að hluta til með ríkisframlagi. Árið 1996 varð þessi minjavörður alfarið starfsmaður Þjóðminjasafns. Afskipti minjavarðar af starfsemi safna minnkaði en stjórnsýsluþáttur minjavörslunnar varð æ fyrirferðarmeiri. Þetta er í samræmi við það gjörbreytta umhverfi sem söfnin búa nú við. Flest eru söfnin komin með sterkari fjárhagslegan grundvöll og hafa á að skipa sérhæfðum starfsmönnum. Minjavörður þarf því ekki að vera leiðbeinandi um almennt safnastarf á sama hátt og áður var en nauðsynlegt er þó fyrir minjaverði að vera í góðum tengslum við söfnin. Minjaráðin eru kjörinn vettvangur slíkrar samvinnu auk þess að vera grundvöllur fyrir samvinnu safna innan hvers minjasvæðis.

Breytt lagaumhverfi hefur einnig valdið því að umhverfis-, skipulags- og byggingamál eru orðnir umfangsmeiri málaflokkar innan minjavörslunnar og hafa minjaverðir þar mikilvægu ráðgjafa- og eftirlitshlutverki að gegna. Almenn minjavarsla á minjasvæðum s.s. eftirlit með fornleifum, gerð minjaverndaráætlana, merkingar og kynningar minja, umsjón með húsum og önnur héraðsbundin verkefni eru einnig forgangsverkefni innan minjavörslunnar. Verkefni minjavarða eru því ærin en skortur á fjárveitingum hamlaði mjög starfi þeirra þetta fyrsta ár nýrrar stofnunar.

Ég geri einnig athugasemdir við þær menntunarkröfur sem gerðar eru til minjavarða í fjórðu grein frumvarpsins. Í núgildandi lögum er gerð krafa um próf í fornleifafræði eða menningarsögu en einungis er krafist háskólaprófs og þekkingar á menningarsögu í breytingartillögnum. Þau verkefni sem minjaverðir sinna, s.s. ráðgjöf og eftirlit vegna

skipulags- og byggingamála, mats á umhverfisáhrifum, framkvæmdaefirlit, neyðarrannsóknir og fornleifaskráningar, krefjast fornleifafræðimenntunar eða víðtækrar þekkingar og reynslu í fornleifafræði.

Ég hef ekki athugasemdir við aðrar greinar frumvarpsins.

Virðingarfyllt,

Guðný Zoëga
minjavörður Austurlands